

Regler för disputation inom det Naturvetenskapliga området

Typ av dokument	Regler
Beslutad av	Områdesnämnden för naturvetenskap
Beslutsdatum	2023-02-02
Dnr	SU FV-4052-22
Giltighetstid	2023-02-02 tillsvidare
Ersätter dokument	Regler för disputation inom det Naturvetenskapliga området, Beslut ON 2022-06-02, Regler för disputation inom det Naturvetenskapliga området, Beslut ON 2019-05-29, Om disputation inom det Naturvetenskapliga området vid Stockholms universitet, Beslut ON/FN 2014-10-22, rev ON(del) 2015-02-11
Ansvarig förvaltningsavdelning	Områdeskansliet för naturvetenskap
Ansvarig handläggare	Ulrika Kaby, utbildningsledare

Beskrivning:

Den offentliga disputationen är för den forskarstuderande en examination som avslutar forskarstudierna. För att säkra att granskningen av avhandlingen och disputationen blir opartisk, saklig och av god vetenskaplig kvalitet har Områdesnämnden för naturvetenskap i tillägg till högskoleförordning och universitetets föreskrifter utformat de regler som följer i dokumentet.

Regler för disputation inom det Naturvetenskapliga området vid Stockholms universitet

Den offentliga disputationen är för den forskarstuderande en examination som avslutar forskarstudierna. För att säkra att granskningen av avhandlingen och disputationen blir opartisk, saklig och av god vetenskaplig kvalitet har Områdesnämnden för naturvetenskap i tillägg till högskoleförordning och universitetets föreskrifter utformat de regler som följer nedan.

För disputationer inom det Naturvetenskapliga området gäller att:

- Datum och tid för disputation bokas av doktoranden hos Studentavdelningen, <http://www.su.se/forskning/utbildning-pa-forskarniva/disputera-vid-universitetet> Disputation ska äga rum under perioden 15 augusti – 15 juni.
- Institutionen bokar lokal för disputationen.
- Ifylld disputationsblankett med förslag på opponent, betygsnämnd, ordförande för disputationen och kontaktperson skickas in till disputation@science.su.se av prefekten eller av formellt utsedd forskarutbildningsämnesansvarig 7 - 10 veckor före disputation, dvs. 4 - 7 veckor före spikning.
- Opponent och betygsnämndsledamöter bör ha docentkompetens. Både kvinnor och män bör vara representerade i betygsnämnden, men om opponenter är av underrepresenterat kön¹ kan samtliga betygsnämndsledamöter vara av motsatt kön. Förslagen ska motiveras.
- Betygsnämnden ska bestå av tre ledamöter som är oberoende av varandra och därför bör komma från åtskilda vetenskapliga miljöer². En reservledamot ska utses. Av dessa fyra ska minst två ha sin verksamhet förlagd utanför Stockholms universitet och högst en får komma från samma institution som respondenten. Betygsnämnden kan, vid särskilda skäl, utökas till fem ledamöter.
- Reservledamoten ska kunna ersätta alla ledamöter i betygsnämnden.
- Betygsnämndens samlade kompetens ska vara sådan att en noggrann vetenskaplig granskning av avhandlingen kan göras.
- I betygsnämnden bör det ingå minst en ledamot med kunskap om det svenska systemet för disputationer.
- Pensionerad lärare/forskare, som bör vara forskningsaktiv, kan utses som opponent eller ledamot i betygsnämnd. Högst en pensionerad lärare/forskare bör förekomma i konstellationen opponent-betygsnämnd.
- Till ordförande för den offentliga disputationen ska docentkompetent lärare anställd vid universitetet utses. Ordföranden ska inte ingå i betygsnämnden.
- Till kontaktperson för opponent och betygsnämnd kan ordföranden för disputationen eller annan tillsvidareanställd lärare vid universitetet utses.
- Den som utses till opponent, betygsnämndsledamot, ordförande för disputationen eller till kontaktperson får ej vara jävigt relativt vare sig respondent eller handledare.
- Alla omständigheter som rubbar förtroendet för opartiskt agerande kan betraktas som jäv. I universitetets regelbok beskrivs lagstiftning kring jävsregler liksom några exempel. Exempel på jävssituationer återfinns också i Vetenskapsrådets riktlinjer för hantering av jäv.
- Avhandlingen ska spikas i DiVA minst tre veckor före disputation. Perioden 16 juni – 14 augusti ska inte inräknas i spikningsperioden.
- Institutionen ansvarar för att avhandlingen skickas till opponent och betygsnämnd.
- För frågor om opponent, betygsnämnd och ordförande för disputationen, kontakta disputation@science.su.se

¹ Med underrepresenterat kön avses att andelen kvinnor/män inom kategorin "lärare och självständiga forskare" på institutionen är under 40%.

² Med vetenskaplig miljö åsyftas en institution, en del av en större institution eller ett nära samarbete mellan delar av två eller flera institutioner eller motsvarande gruppering.

Högskoleförordningen (HF)

Av examensbeskrivningen för doktorsexamen och konstnärlig doktorsexamen framgår att det för dessa examina krävs bland annat en godkänd doktorsavhandling. Doktorsavhandlingen ska ha försvarats muntligen vid en offentlig disputation. Vid disputationen ska det finnas en opponent (HF 6:33).

Vid betygssättning av doktorsavhandlingen ska minst en person delta som inte är verksam vid den högskola där doktoranden examineras (HF 6:34).

Högskolan får meddela föreskrifter om det betygssystem som ska användas och om disputationen och betygssättningen i övrigt (HF 6:35).

Lokala regler vid Stockholms universitet

Rektor beslutar om universitetets föreskrifter för utbildning på forskarnivå. Det grundläggande regelverket återfinns i Högskolelagen (HL) och Högskoleförordningen (HF). Universitetets *Regler för utbildning och examination på forskarnivå* återfinns i sin helhet på Medarbetarwebben/Organisation & styrning/Styrdokument-Regelboken/Utbildning. Föreskrifter relevanta för disputation inom det Naturvetenskapliga området är infogade i nedanstående regler. Utöver dessa kan institutionsspecifika regler tillkomma.

Naturvetenskapliga områdets regler

I. GRANSKNING INFÖR AVHANDLINGSARBETETS SLUTFÖRANDE

Bedömning på institutionsnivå

När avhandlingsarbetet närmar sig sin fullbordan ska institutionen organisera en granskning av avhandlingen. Granskning bör ske åtskild från betygsnämndens arbete då denna ska stå fri i sin bedömning vid disputationen.¹ Granskningen ska leda fram till ett ställningstagande om disputation skall tillrättas. Ställningstagandet ska meddelas prefekten eller av dekanus utsedd forskarutbildningsämnesansvarig. Om disputation avråds ska prefekten meddela detta till doktoranden skriftligen. Om doktoranden väljer att disputera trots att disputation avråds och avhandlingen då blir underkänd, får doktoranden stå för kostnaden att trycka avhandlingen och kostnader i samband med disputationen, som arvode till opponenter, resekostnader för betygsnämndens ledamöter, m.m.

¹ SUHF-rekommendationer för utbildning på forskarnivå 2011-3

II. OPPONENT, BETYGSNÄMND OCH ÖVRIGA ROLLER

Opponent

Opponenten bör ha docentkompetens, eller motsvarande, och får ej vara verksam vid Stockholms universitet. Om utsedd opponent får förhinder ska, om tiden medger detta, ny opponent utses. Om ett akut förhinder uppstår i samband med disputationstillfället kan disputationen genomföras via någon typ av videokonferens eller genom att någon av de ordinarie ledamöterna i betygsnämnden utses till opponent, i vilket fall betygsnämnden kompletteras med reservledamoten. Är inget av dessa alternativ möjligt skjuts disputationen upp till ett senare tillfälle.

Betygsnämnd

En doktorsavhandling ska bedömas med något av betygen underkänd eller godkänd. Vid betygssättningen ska hänsyn tas till innehållet i och det offentliga försvaret av avhandlingen. Betyg för en doktorsavhandling ska beslutas av en betygsnämnd, som utses särskilt för varje avhandling.

Betygsnämnden ska i normalfallet bestå av tre ledamöter, som alla bör ha docentkompetens, eller motsvarande, och som är oberoende av varandra och därför bör vara verksamma i åtskilda vetenskapliga miljöer². En reservledamot ska utses vilken ska kunna ersätta vilken som helst av de ordinarie ledamöterna. Av dessa fyra ska minst två ha sin verksamhet förlagd utanför Stockholms universitet och högst en får komma från samma institution som respondenten. Både kvinnor och män bör vara representerade i betygsnämnden. För att uppmuntra till fler opponenter av underrepresenterat kön³ samt minska belastningen på individer av det underrepresenterade könet kan samtliga betygsnämndsledamöter vara av motsatt kön när opponenter är av underrepresenterat kön. Betygsnämndens samlade kompetens ska vara sådan att en noggrann vetenskaplig granskning av avhandlingen kan göras. I betygsnämnden bör det ingå minst en ledamot med kunskap om det svenska systemet för disputationer. Betygsnämnden kan, vid särskilda skäl, utökas till fem ledamöter.

Betygsnämnden sammanträder enskilt i anslutning till att den offentliga disputationen är avslutad och utser en ordförande inom sig. Opponenten och en av handledarna närvarar inledningsvis vid sammanträdet för att svara på frågor, men får inte närvara vid betygsnämndens enskilda överläggningar och beslut. Betygsnämnden är beslutför när alla ledamöter är närvarande. Som nämndens beslut ska den mening gälla som de flesta enar sig om. Ett oenigt beslut och ett beslut om underkännande ska alltid motiveras.

² Med vetenskaplig miljö åsyftas en institution, en del av en större institution eller ett nära samarbete mellan delar av två eller flera institutioner eller motsvarande gruppering.

³ Med underrepresenterat kön avses att andelen kvinnor/män inom kategorin ”lärare och självständiga forskare” på institutionen är under 40%.

Pensionerad opponent eller betygsnämndsledamot

Pensionerade lärare och forskare kan utses som opponenter eller ledamöter i betygsnämnder. Personerna bör vara forskningsaktiva. Högst en pensionerad lärare eller forskare bör förekomma i konstellationen opponent-betygsnämnd vid en disputation.

Ordförande för den offentliga disputationen

Disputationen leds av en ordförande. Till ordförande för disputationen utses docentkompetent lärare anställd vid universitetet som är väl förtrogen med de regler och rutiner som omgärdar disputationen. Ordföranden ska inte ingå i betygsnämnden.

Kontaktperson för opponent och betygsnämndsledamöter

Opponent och betygsnämndsledamöter ska ha en namngiven person att kontakta i de fall de önskar rekommendera att disputationen skjuts upp innan den officiellt tillkännagivits. Till kontaktperson för opponent och betygsnämnd utses ordföranden för disputationen eller annan tillsvidareanställd lärare vid universitetet.

Jävsregler

Den som utses till opponent, betygsnämndsledamot, ordförande för disputationen eller till kontaktperson får ej vara jävig relativt vare sig respondent eller handledare. Alla omständigheter som rubbar förtroendet för opartiskt agerande kan betraktas som jäv. I universitetets regelbok beskrivs lagstiftning kring jävsregler liksom några exempel. Exempel på jävssituationer återfinns också i Vetenskapsrådets riktlinjer för hantering av jäv.

Disputationsblanketten - förslag till Områdesnämnden

Ifylld disputationsblankett med förslag på opponent, betygsnämnd, ordförande för disputationen och kontaktperson skickas in till disputation@science.su.se av prefekten eller formellt utsedd forskarutbildningsämnesansvarig minst sju veckor före disputation, dvs. fyra veckor före spikning.

Prefektens förslag ska vara områdesnämnden tillhanda i så god tid att disputationen kan äga rum vid avsedd tidpunkt även om nämnden finner det nödvändigt att återremittera förslaget, dvs. gärna 10 veckor före disputation.

Av förslaget ska tydligt framgå

- att inga kända jäv föreligger mellan respondent och opponent, betygsnämndsledamot, ordförande för disputationen eller kontaktperson
- att inga kända jäv föreligger mellan handledare och opponent, betygsnämndsledamot, ordförande för disputation eller kontaktperson

Opponent och betygsnämndsledamöter bör ha docentkompetens. Både män och kvinnor bör vara representerade i betygsnämnden. Förslagen ska motiveras. Beslut fattas i enlighet med delegationsordning av sektionssdekan eller sektionens vice ordförande.

Opponentens och betygsnämndens förberedelser

Institutionen ansvarar för att opponent och betygsnämndsledamöter i god tid informeras om regler och rutiner i samband med disputationen och att de får tillgång till en kopia av manuskriptet minst två veckor innan avhandlingen trycks. Detta gör det möjligt för opponenten och betygsnämndsledamöter att rekommendera ett uppskjutande av disputationen redan innan den officiellt tillkännagivits. Rekommendation av uppskjutande meddelas utsedd kontaktperson, som genast tar kontakt med handledaren och prefekten.

Om avhandlingen baseras på artiklar/manus som har flera författare, ska doktorandens eget bidrag till avhandlingen redovisas till opponent och betygsnämndsledamöter.

III. AVHANDLINGEN OCH DISPUTATIONSPROCESSEN

Universitetsgemensamma processer

Universitetsgemensamma rutiner kring disputationsprocessen beskrivs utförligt här:

<https://www.su.se/medarbetare/studieadmin/disputationsprocess>

Bokning av tid och lokal för disputationen

Disputation ska äga rum under perioden 15 augusti – 15 juni. Datum och tid för disputationen bokas av doktoranden hos Studentavdelningen. Institutionen bokar lokal för disputationen. Disputation i lokal utanför Stockholms universitet ska godkännas av dekanus/prodekanus.

Offentliggörande av avhandling - spikning

Doktorsavhandlingen ska offentliggöras, spikas elektroniskt i universitetets publiceringsdatabas DiVA, senast tre veckor före disputationsdatum.

Perioden 16 juni – 14 augusti ska inte inräknas i spikningsperioden varför man vid disputation exempelvis 24 augusti behöver spika senast 5 juni.

Framställning av avhandlingen

Doktorsavhandlingar och licentiatuppsatser på svenska ska ha en sammanfattning på engelska och vice versa. Institutionen svarar för att avhandlingens/uppsatsens engelska sammanfattning är översatt till svenska i avhandlingen.

Material från egen licentiatuppsats får användas i doktorsavhandlingen om tydlig hänvisning görs till det tidigare arbetet.

För naturvetenskapliga området gäller att doktorsavhandlingar ska tryckas i minst 30 exemplar, fördelat enligt följande:

- 7 pliktexemplar som tryckeriet enligt *Lagen om pliktexemplar* är skyldigt att leverera,
- 5 exemplar till Stockholms universitet (universitetsbiblioteket (3), rektor (1) och fakulteten (1))
- 8 exemplar till institutionen (arkivexemplar (1), opponert (1), ordförande vid disputationen (1), betygsnämndens ordinarie ledamöter (3) och reserver till betygsnämndens ledamöter (2)),
- 10 exemplar till institutionen som ska finnas tillgängliga vid disputationen.

Antal tryckta exemplar utöver detta (t.ex. antalet exemplar som respondent och handledare ska förfoga över) samt hur kostnaden för dessa ska regleras beslutas av prefekten.

Leverans av tryckta avhandlingar till mottagare enligt de två första punkterna ovan ansvarar tryckeriet för (7 + 5 ex). Institutionen svarar för att den tryckta avhandlingen senast vid spikningsdatum delges ordförande vid disputationen, opponert och betygsnämndens ledamöter.

Avhandlingen sänds i lämplig form till institutioner vid svenska högskolor/universitet inom vars verksamhetsområde ämnet för avhandlingen faller.

Mer information

Naturvetenskapliga områdets blankett för disputationsanmälan finns här:

<http://www.science.su.se/>

Naturvetenskapliga områdets handledning gällande utformandet av doktorsavhandlingar:

<https://www.science.su.se/regelverk-och-beslut/riktlinjer-f%C3%B6r-utbildning/naturvetenskapliga-omr%C3%A5dets-handledning-g%C3%A4llande-utformandet-av-doktorsavhandlingar-1.547823>

För frågor om Naturvetenskapliga områdets disputationsblankett kontakta

disputation@science.su.se